Сила японської армії.

Чому більшовики такі „невтральні" супроти подій на Далекому Сході? — Що стримує СРСР. від війни з Японією?

Зі статтей нашого харбінського кореспондента коротких щоденних звісток читачі знають не лише про мілітарні успіхи японців у Манджурії, але й про найважніший суттєвий факт: що ціла Манджурія, величезна країна, де перехрещувалися російсько-китайські впливи, стає нині тереном монопольних політичних і господарських впливів Японії і що головне вістря всієї організації нової манджурської держави (вона буде певне вкедовзі проголошена цісарством) — звернене проти СРСР, як російської держави, та комуністів, як сусп.-політичної течії. Тимчасом при тих усіх приготуваннях і тій цілій акції Японії ми є свідками надзвичайно смирної постави Радянщини, яка навіть у своїх ґазетах, поза фразами обурення і тенденційним освітленням випадків, є у відношенні до японців дуже обережна. Якаж причина такої байдужности та несміливости? Єдина й виключна причина — це знаменита свідомість сили японської армії. Більшовики здають собі прегарно справу, що взагалі війна війна не є для них річю бажаною і приємною, бо всяка внішня війна грозить загибіллю цілої радянської системи, загибіллю більшовицького панування. Здають собі теж справу з чисто технічних труднощів воювання на Далекому Сході, з труднощами і так зруйнованого транспорту, постачання і т. д., врешті з усіх тих моментів, які звязані з реалізуванням „пятилєток", застроями мас і т. п. чинниками. А проте фактично єдиною рішаючою причиною їх „невтральности" є — страх перед японською армією, про яку вони — очевидно мають дуже докладні інформації. Та сама причина каже китайцям обмежитись до гороїження і студентських демонстрацій — у Пекіні, Нанкіні і Шанхаю, замість збройною рукою викидати японців з Манджурії.

Отож Японія має нині одну з найкращих армій на світі, однаково під оглядом чисельности, організації і вишколу, що й технічного вивінування і озброєння. Ціле населення Японії підлягає обовязкові загальної военної служби від 17 до 40 літ. У всіх школах і університетах істнує військовий вишкіл. Понад 3.000 яп. старшин працює виключно над військово-фізичним вихованням молоді. На випадок війни обовязує в Японії закон про мілітаризацію усіх громадян.

Японська армія в мирному часі рахує чверть міліона людей, з чого 2 дивізії перебувають на Кореї, а 22 баталіони стоять на сторожі півд.-манджурської залізниці. На випадок війни скількість 17-ти дивізій негайно подвоюється, а чисельний стан армії може бути доведений до 10-ти міліонів осіб. У війську панує зразкова дисципліна, командування нею є centralізоване; її начальним вождом є цісар (мікадо). Військовий бюджет Японії рахував в ост. році 457 міліонів єн (ок. 2 міліярди зол.), що давало 31 прц. цілого японського бюджету.

В 1925 році зреорганізовано японську армію на цілком модерний лад. Створено тоді окремі відділи тяжкої артилерії, танків і летунські корпуси. Одною з найважніших галузей японського промислу є промисл военний, який теж, зі зрозумілих причин, тісно співпрацює з вищими військовими колами. Колиж додамо до цього спеціяльно високу якість японського вояка, випробовану в 1905 році, побачимо, що дійсно задиратися з Японією — небезпечно!

——o——

Перед господарською катастрофою.

Кріза. — Передвісники господарської катастро фи. — Вільні руки хліборобів.

Луцьк, 30. грудня 1931.

I.

Слово „кріза", яке так часто вживається в пресі, замале для окреслення господарського стану хліборобського населення Волині й Полісся.

Правда, те, що переживають наші селяни-хлібороби, може й оздоровить дещо господарське життя під оглядом ощадности й раціоналізації. Але це не зміняє загального положення. Частина свідоміших і меткіших господарів вийде з „крізи" з цілою шкірою, й саме до цих господарів можна примінювати слово „кріза".

У відношенні до широкого загалу наших хліборобів треба вживати вже сильнішого окреслення, а саме: *катастрофа*. Перша хвиля цієї катастрофи вже вдарила по селянській оселі. А що залишиться від неї після „девятого валу"?

II.

Катастрофальне положення нашого хліборобського населення більшає не стільки загальною крізою, скільки браком засобів рятунку: загальної освіти, фахового господарського вишколення, хліборобських провідників і організації, спільної праці та боротьби зі злиднями сільсько-господарських товариств, кооператив, фондів у грошах і продуктах і т. д.

Наше селянство давно вже думало про всі ці засоби підвищення свого умового рівня (школи), господарського вишколення й витворення відпорної сили на випадок деяких „кріз" і інших господарських злиднів і потрясень. І коли нині всього цього не має, то не його вина: на це були незалежні від нього, сторонні причини, добре всім відомі. Наслідком цього є те, що тепер, у часі господарської катастрофи, селянство опинилося без рятункових поясів і змушене веслувати серед хвиль „крізи" голими руками.

Наше твердження, що не було й нема на світі такого урядового апарату, який був би здібний і всилі перейняти на себе, й виконати все те, що може зробити обєднане зусилля міліонових мас, відкладалося. Самодіяльність цих мас, збірна ініціятива й тін до орґанізованої господарської праці зустрічали тут багато ріжних перешкод. Хлібороби чули одно: ми для вас усе зробимо й нам нема потреби орґанізуватися й думати за свій добробут і поступ.

А тепер, у дні крізи й близької катастрофи, хліборобські маси позбавлені всіх засобів рятунку: умових, матеріяльних і орґанізаційних; рятуйтеся, мовляв, самі.

III.

І наші ширші хліборобські маси моглиб рятуватися від катастрофи. Але для цього треба мати вільні руки й сприятливі умовини. Але які ці умовини? Чи легко зорґанізувати своє господарське шкільництво й позашкільну освіту? Чи можна зорґанізувати необхідні хоч би короткі господарські й кооперативні курси (навіть на курси крою, шиття й варення на селі треба дістати концесію від шкільної кураторії). А чи легко зареєструвати сільсько-господарське т-во, навіть кооперативу?

Вільних рук, необхідних для саморятунку, покищо хлібороб не має. Правда, йому пропонують згори деякі форми орґанізації та засоби, які буцім то відвернулиб господарську катастрофу. Але навіть голодний пес не хоче їсти, коли йому силоміць пхають їжу в пащеку. А що казати про нарід, який щодня стає свідомішим своєї гідности, прав і потреб?

IV.

Про наближення катастрофи говорять численні факти. В частини селян уже клуні й комори порожні. Паші для худоби нема, або залишається на короткий час, у наслідок чого селяни випродують коні, а навіть корови по дуже низькій ціні. В більшості селян на весні насіння не буде, бо врожай пішов на податки, борги й невідкличні потреби. Угноєння землі погіршиться, обірнику буде менше, а про штучні погної годі буде думати. В результаті — обниження сільсько-господарської продукції.

А поруч — одяг, взуття, ремaнент, вози, знаряддя й т. д. — все це обношується, псується, тратить вартість у варстат іпраці. За деякий час хліборобство матиме вигляд военного побоєвища або величезного згарища, на якому все треба буде починати з початку, з найдрібнішої речі.

Завданням моменту не допустити до руїни селянських господарств. Передумовою рятункової акції є розвязані руки у хліборобських мас: вільна шкільна й позашкільна, а зокрема фахова освіта й всі можливости орґанізування хліборобів.

В. Островський.

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА" З ДНЯ 5. СІЧНЯ 1932.

Е. ПАПРИКА.

Залізний капітал.

Крізовий фейлетон.

Всякі бувають крізи у світі: при тифі, холері, коханні, — бувають затяжні крізи кабінетові, але такого паскудства, як та, що її зовуть „крізою довіря", ще, здається, таки не було ніколи. А паніка, яка шириться через неї між людьми, просто нечувана. Подібно, як колись грипа, коли до нас уперше забрила і косила людей на ліво і право, а рятунку не було ніякого. Росказував мені один старенький лікар, що тоді нарід такий був наляканий, що волів уже всяку іншу заразу — аби тільки не грипу. Прийшов раз до мене, — оповідає лікар, — один жид зі своїм недужим сином — парібчаком. Оглянув я хлопця, опукав, нічого замітного не находжу. Аж бачу, а у нього якийсь боляк вискочив. Зробив я йому аналізу крови і находжу, що все у нього відємне, тільки один Васерман додатній. Кажу батькові просто: у вашого сина люес другої степени. — О, дуже дякую вам, пане доктор, за потіху, — каже мені на це врадуваний батько, бо я, знаєте, думав, що у нього грипа. Отгака то була колись грипа, а теперішня кріза довіря мабуть від неї таки страшніша, бо захопила у свої крипи цілий світ і ніде нема перед нею рятунку.

Не минула і мене ота кріза довіря. Бачу, що все кругом валиться, валюти падають, банки банкротують, а я заощадив дещо гроша, створив собі такий залізний капітал і зложив його в українськім банку. Страх збирає мене за мою кервавицю, а тут не знаю, де би ульокувати свій капітал так, щоби його ніякий біс не нарушив, щоб огонь не спалив, ні вода не забрала. Не бачу ніде нічого певного, чогось постійного, бо навіть сам папа, що колись сидів постійно у Ватикані, нині вже не держиться дому і виїздждає у світ. Розпука вже мене брала, але якось пронюхав я від одного з наших „сеніорів", що наші люди не в тімя биті, бо як мають гроші, то не держать їх у наших кредитових установах, а купують собі штаби золота і закопують у землю. Коли самого не стати на таку штабку — то горя мало, бо наші люди згідливі, спрягаються. Можуть спрягатися наші дядьки кіньми чи волами, то чомуб не мали пани спрягатися золотими штабками? Спрягаються прим. редактори „Діла" і „Часу" — одна штабка, артисти „Цвіркуна" совокупно — одна штабка, співробітники студентського театру „Золотий Усміх" — дві штабки (тих цінуюю на дві, бо вони парні ловкі: — ревію вивели, публику підвели, салю вщерть заповнили, касу зробили, а довгів не поплатили, то деж гроші?) і т. д.

Задумав і я зробитися таким „штабовцем". Вибрав з каси гроші, спрягся з одним приятелем і купили ми собі штабку. Але нова біда, бо кріза недовіря не дає нам спати. Він мені не довіряє, а я йому не вірю, а віддати комусь третьому штабку на переховання — чистий абсурд. Рішили ми штабку поділити, щоби кожний мав свою частку окремо. Синок мого приятеля, — видно має велике замилування до техніки, бо повно у нього ріжних пильників, пилок і іншого дрантя, — взявся перепилювати штабку, а винагорода йому за це: — трачиння, що залишиться після пилування. Згода. Почалася робота, а мені якби хто по печінках пильником їхав. За кожним потягненням пильника золоте трачиння сиплеться на підставлений папір, як мука в млині на кулку, а я бачу, як моя штабка таки живцем на моїх очах девалюується. Кажу до нього: держи, синку, пильник кантом, не їдь плазом, а він — бісове цуценя мені на те: „що ви там на техніці розумієтеся?" На-силу діждався я кінця тої „вівісекції". Ну, думаю, тепер уже мій залізний капітал при мені, ні вогонь його не забере, ні вода не змиє. Просто чоловік як на світ народився.

Одного дня читаю у часописах, що золото захиталося і до кількох днів упало в ціні на 10 відсотків. Божечку, таж коли так дальше піде, то моя штабка цілком здевалюується, а тоді пропав мій залізний капітал! Раджуся людей, що робити? Один дядько мені каже: „Ви, пане, коли хочете собі „зашпарувати" залізний капітал, то пхайте гроші в сіль, сіль „нігди" з моди не виходить". Уже хотів я так зробити, але прочитав у „Ділі" розмову з послом Луцьким, з якої довідався, що наші селяни зужили цього року соли на 29 відсотків менше, як торік. Збрехав дядько, подумав я собі, бо сіль також з моди виходить, і пішов просто до одного нашого меценаса порадитися, що маю робити. Так і так, кажу, пане меценас, порадьте мені і т. д., щоб вогонь не спалив, ні вода не забрала. Очевидно, меценас радив мені зпочатку, щоб я вложив гроші в якусь нашу касу, але я його висміяв, бож недавно їх звідтам вибрав. Радив меценас дім, то я йому сказав, що дім також діло непевне, бо льокатор нині сильно розсобачився; прийде першого, то він замість чиншу — тиче господареві під ніс картку безробітного. А ще, чого доброго, прийдуть більшовики то дім зна-

Ч. 4 (12.953). Львів, вівторок 5. січня 1932. Pocztowa opłata zryczałtowana ... Рік LIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ і АДМІНІСТРАЦІЯ Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 14·00 „
Піврічно 28·00 „
Річно 48·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар. Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол. Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей. Болгарії 7·50 зол. Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

SINE NATIONE.

Закони колишньої Австрії не визнавали жидів за окрему націю і до них не відносився відомий артикул 19. австрійського основного державного закону про права й обовязки громадян держави. З цього приводу в деяких документах державних установ витворився тип жидівського громадянина без нації. Було це в університетських докторських диплямах. Жидівські студенти націоналісти, не маючи законної змоги подати себе за жидів, подавали себе за громадян **sine natione** і таку назву вписувано у їхній диплям. Та були це випадки нечисленні з характером справді академічним, бо і не надто сильний був тоді національний рух серед жидівського студенства і так звичайно настроєного опортуністично.

Масовий тип громадянина без нації витворила світова війна і її страшні наслідки. Для усунення непорозуміння зазначую, що в даному випадку націю треба утотожнювати з державним громадянством і що громадянин **sine natione** є той, що не має права громадянства в якійнебудь державі.

Більшовицький переворот викинув поза границі колишньої царської імперії понад три мільони громадян, що не хотіли погодитися з новим станом речей. Живуть вони досі в ріжних державах Европи, а частинно і в Китаю. Тільки одиниці зпоміж них натуралізувалися в нових державах, інші не мають ніякого державного громадянства, бо Союз Радянських Соціялістичних Республик цього права їм не признає, а й самі інтересовані не стараються про нього.

Крім громадян бувшої Росії громадянами без права громадянства — отже **sine natione** — є вірменські еміґранти, бувші громадяни отоманського цісарства, котрих після величезного погрому теперішні турецькі націоналісти прогнали з їх батьківщини.

І бувші російські громадяни і вірмени у великій части не мали ніяких особистих документів, що значно утруднювало їхній побут у державі, в якій хвилево поселилися. Для тих ізгоїв рідної землі придумано новий рід документів як для громадян переходово без права громадянства якоїнебудь держави. Є це так звані Нансенівські пашпорти, що мають значіння польських особистих виказок (довуд особісти) і при їх допомозі можна скорше одержати право візи. Такими громадянами **sine natione** є багато українських політичних еміґрантів з Наддніпрянщини, що живуть в Польщі, Чехословаччині, Німеччині, Франції і поодиноко в інших державах і не перейшли в табор змінoвіховців та не збираються вертати до СРСР.

Тип громадян без права громадянства витворюється тепер і в нас у Галичині. Є це реемігранти зі Зединених Держав Північної Америки, виїмково і з Канади, що набули за океаном американське зглядно британське громадянство. Багато з тих американців натуралізувалося, приїхали тут на американські пашпорти, і розпоряджаючи більшою доляровою готівкою, купили тут ґрунти, реальности та вкладали більші гроші у ріжнородні господарські інвестиції. Всі вони на загал як люди зглядно заможні були спокійними громадянами, а при тім і свідомими українцями, далекими від всякої революційности. Згадані „американи" оживили тутешнє господарське життя і як люди наскрізь позитивні заслуговували на допомогу державних чинників в утревалюванні і розбудові їхніх варстатів праці.

Сталося навпаки. Люди, що не знали про постанови закону з 20 січня 1920 про громадянство польської держави (В. З. П. Р. ч. 7 поз. 44) і про іствування польського закону з 24 березня 1920 про набування нерухомостей чужопідданими (В. З. П. Р. ч. 31 поз. 178) впали несвідомо жертвою ригористичного примінювання постанов обох згаданих законів.

Згідно з постановами американських законів натуралізовані громадяни можуть пробувати за кордоном тільки означений час, після чого мусять вернути до Америки під загрозою утрати американського громадянства. Тому, коли галицький „американин", натуралізований у Зединених Державах не вертає там до якогось означеного часу, тратить тамошнє громадянство, не набуваючи рівночасно польського й опинюється остаточно взагалі без всякого громадянства.

Зі своєї власної практики знаю таких кілька прикладів. Один громадянин служив в українській галицькій армії і з одною з її частин опинився у Чехословаччині. По довгих заходах виїхав звідтам до Америки, де після пятилітнього побуту приняв американське громадянство і заробивши значніше майно за зорянним пашпортом і польською візою вернув до краю до рідного села. Оженився, купив при парцеляції більше господарство і ще сьогодні розпоряджає більшою готівкою в долярах. Між його довжниками є не тільки ближчі його свояки та наші селяни з недалекої околиці, але й дехто з бувших польських воєводів. Чоловік наскрізь спокійний і примирний — ну — але свідомий українець. Не маючи наміру вертати до Америки, вніс просьбу до воєвідського уряду, щоби надано йому польське горожанство, котре мав давніше, мотивуючи просьбу тим, що має тут господарство, жінку і діти і мешкає у громаді, де родився і де прислуговувало йому право приналежности і що судово ніколи не був караний. Просьбу писав один з бувших начальників виділу безпеченства воєвідського уряду, що має тепер бюро правничої поради. Мимо протекції справу полагоджено відмовно і вона сьогодні находиться в мін-стві внутрішніх справ. Трагедія збільшується ще й тим, що згаданого американського громадянина староство хоче тепер виселити, бо кінчається йому важність пашпорту і йому не хочуть навіть дати дозволу на право побуту у Польщі. Така сама доля стріне і його жінку та діти, котрі ніколи не бачили Америки і всі вони не зможуть дістатися до Америки, коли на днях скінчиться важність американського пашпорту. Тоді всі вони завдяки відомій нам політиці польських урядових чинників будуть безпритульними громадянами **sine natione** і їхня нерухомість, набута тут за тяжко запрацьовані високоцінні доляри, супроти браку дозволу ради міністрів опиниться за безцін у чужих руках, бо ціла трансакція по закону неважна.

Подібний випадок має один український купець гросіст у воєвідському місті, де він родився, мав право приналежности і де після повороту з Америки на американський пашпорт набув на власність цінну реальність і розпочав торговлю, вкладаючи у неї кільканадцять тисячів долярів. І цей спокійний і зовсім безпечний громадянин має також манкамент, що є свідомим українцем. Йому і родині грозять тепер виселенням і не хочуть признати польського громадянства, хоч від його повороту минає вже десять літ. Він також буде громадянином без права громадянства денебудь у світі.

Про повищі факти згадав я для прикладу бо вони не є відокремлені. Знаю, що американським громадянам польської народности, або жидівської не роблять трудношів у набутті польського громадянства, коли мова про реемігрантів. Інакше трактується американських громадян української народности, що хочуть у краю осісти на стало. Їх ждуть ригори згаданих на вступі польських законів, жде їх безсумнівна матеріяльна руїна, а їх самих та їхні родини можливість опинитися на становищі громадян без державного захисту.

До безчисленних жертв нашого сучасного лихоліття в Польщі прибувають у нас, в Галичині, останніми часами нові жертви — громадян **sine natione**!

Д-р Степан Баран.

„Найдивніша чудасія..."

Премієр Великої Британії проти дурійки зброєння.

Англійський премєр Рамзей Мекдональд заявив таке у новорічному числі „Нав Фрав Пресе":

„Те, що після останньої війни, серед безуспішної спроби найти собі забезпеку, ми озброїлись до зубів, що наші національні промисли вгинаються під надмірними податками, які потрібні на заплату зброєння, яке — як це виявилося з безсумнівною ясністю — не дає ані побідникам ані побідженим ніякої користи й ніякої безпеки, те все є одною з найдивніших чудасій, в які попадають народи, коли не мають відваги або обережности знайти просту дорогу до звичайного здорового розуму. Найближча ґенерація вже не буде мати нашого воєнного досвіду, який відстрашує нас від війни. Вона буде бачити героїв наших болотнистих окопів у світлі романтики. Коли мають її минути наші болі, то мусимо охоронити її перед ними своїми ділами, щоб вони не повторили наших помилок.

Тому глядимо з неспокоєм, якими слабими є осяги, які злобуваємо у проблемі розброєння. Хоч би ми заключили ще кілька мирових договорів, то коли не створимо апарату замирення й третейського суду і не зробимо його реальним чинником, поклавши край зброєнню, то нема певнішої речі, як та, що швидше чи пізніше пірнемо знову в борню".

Як бачимо, Мекдональд дивиться дуже скептично на нинішню і будучу долю світа, признаючи неминучість нового воєнного конфлікту, бо чейже ніхто реально думаючий не вірить у справжнє скасування армії і гармат!

——о——

Пасивний опір в Індіях.

БОМБАЙ, 2. І. ПАТ. Ґанді вислав віцекоролеві депешу з повідомленням, що наказано провізорично пасивний опір. Однак якщо король хотів би відбути з ним конференцію, акція пасивного опору може бути відложена в надії, що конференція з віцекоролем може довести до занехання акції. Плян, з яким виступає конгрес, передбачує енергійний бойкот британських товарів, припинення плачення податків і непослух супроти спеціяльних урядових розпорядків.

БОМБАЙ, 2. І. ПАТ. Комітет паніндійського конгресу приняв резолюцію, що уповноважнює предсідника конгресу іменувати свого заступника на випадок евентуального арештування представника конгресу. Почтим резолюція накликує до бойкоту державних інституцій, як телеграф, суди і т. п.

Гарний почин перемиського жіноцтва

Всякі патріотичні заклики до послідовного переводження клича „свій до свого" звичайно не приносять майже ніякої користи. Чому?

Бо одиниці, які кидають такі кличі, не все визначаються послідовністю і гармонією між тим, що говорять і тим, що роблять.

Таким поверховним, патріотичним крикунством, можна добути, що-найбільше популярність і марку „передового громадянина".

Але колиб ми, перевели контролю, щоденного життя нашого „патріота", побачилиб ми, жахливі прогріхи: вони купують, лікуються, дають працю чужим, підтримують чужу пресу, а про своїх забувають.

Щобя уздоровити ці наші погані відносини і взятися до позитивної праці, перемиське Т-во „Союз Українок" скликало нараду представниць українського жіноцтва, з промисловцями, купцями й ремісниками, в ціли спільного ведення акції за переводженням клича „свій до свого" в діло.

В низці обопільних запитів і відповідей, старалися присутні вияснити, чому „наші" чують якусь зовсім неоправдану нехіть, до свого. Чи такі закиди: свій має гірший товар, дорожче продає, має нечемну прислугу і т. п. відповідають правді?

Відомо, що все можня наладнати, але наше громадянство повинно бути вирозуміле на деякі малі недомагання й зрозуміти, що гріш, даний у свої руки, йде не тільки нам самим на користь. Поширюються варстати праці, зростає запотребовання нашого робітника, лікаря, адвоката і т. д., так, що в цей спосіб, ми даємо своїм власним дітям хліб у руки.

Наше громадянство, мусить врешті зрозуміти що наскільки воно хоче вважати себе суцільним національним організмом, мусить підчинитися гаслам цієї нації.

Йому не вільно, робити промахів!

Після кількагодинних нарад оснували комітет, куди ввійшли: представниці жіноцтва, промисловців, купців, людей вільного звания, з метою ведения спільної акції.

Комітет взявся негайно зі запалом до праці, вислав до всіх наших установ, світських і духовних, зі зазивом переводити в життя гасло „свій до свого". Вжили заходів, щоб духовенство звернуло увагу в проповідях на це національне лихо. Комітет часто сходиться, має в програмі низку рефератів з дискусійними вечорами, які повинні принести якийсь хосен.

Комітет стає родом мирового трибуналу, полагоджує спори й непорозуміння інтересованих осіб чи інституцій, вияснює незрозумілі справи.

Виринають цікаві проекти: для приєднання селян, наші крамниці, кооперативи, повинні в торгові дні виносити свій товар на торговицю. Мовляв: не йдеш ти до мене, йду я до тебе, — тисячі українських книжок, які стоять дурно на книгарських полицях, дайте безробітним розносщикам, нехай вони йдуть від хати до хати, від села до села, намовляють, пхають книжку в руки. Видумувати всякі хитро-мудрі штучки, давати нагороди за побраний товар, у такійто ціні і т. д.

Є чимало проектів, а всі вони криються в головах ріжних людей і ніхто про них не знає.

На спільних сходинах ці проекти виринають й здійснюються.

Світ стояв і стоятиме на такій дрібній, систематичній праці, але треба її зачати й вести.

Яр. Мандюкова.

Лист з Америки.

Відгомін протижидівських ексцесів. — Справа поморського коридору.

Дітройт, Миш., 15. грудня 1931.

Недавні ексцеси по університетах у Польщі відбилися голосним відгомоном по цілій Америці. В повищій справі вже від кількох тижнів відбуваються масові жидівські віча по більших центрах населення в Злучених Державах. Започаткувала цю акцію жидівська громада в Ню Йорку, заходом якої відбулось там масове віче дня 29. листопада 1931.

Також і в Дітройті жидівська кольонія, йдучи за примірем інших громад, скликала віче на неділю 13. грудня 1931. У просторій салі „Арена Ґарден" явилось на віче 2.000 осіб. Промовляли на вічу редактори місцевих жидівських часописів, кількох рабінів, двох американських суддів і заступник посадника міста Дітройт. Після виголошення дуже гострих промов проти Польщі — ухвалено відповідні резолюції.

Обширний звіт з повищого віча принесли на другий день усі англійські часописи, а є їх тут аж чотири.

*

Погляди сенатора Бораґа на справу версайського договору і поморського коридору піддержує також бувший американський амбасадор до Німеччини **Gerard** (Джерард). У недавнім інтервю з кореспондентом час. „Ню Йорк Таймс" Джерард сказав, що він є за тим, щоби віддати поморський коридор Німеччині, а Польщі дати доступ до моря на схід від Східної Прусії, десь в околиці міста Мемеля.

А. Б.

З конскрипційних практик.

(Звідомлення з місць.)

Великі зловживання в Мостищині.

В **мостиському повіті** конскрипцію перевели зовсім фальшиво і тепер нарід гомонить, по свому політикує, перед українськими інстанціями скаржиться та вимагає, щоби про таку чудову конскрипцію дати знати до газет. У нашому повіті було так: 1) На конскрипційних комісарів майже зовсім не призначували українців, а якщо декого і призначили, то його зараз спочатку усували та ще й вилаяли, прим. в **Баличах** Адама Хому, в **Кальникові** Янчишина Павла. Конскрипцію переводили майже виключно поляки. Могла це бути під оглядом моральним або інтелектуальним людина нижчого рівня, — аби лише поляк (-лька).

2) Конскрипційні дані майже всюди вписували комісарі олівцем і то графітом, нпр.: в **Золотковичах** — комісар Клінкова виповнювала олівцем спеціяльно обряд і матірню мову (свідок Данило Галавін); в **Мишлятичах** (свідок Дорош); в **Ганьковичах** (свідок Дубик Семен, комісар Шарик).

3) Комісарі доцільно фальшували вписування даних а) в присутности громадян; як хтось подавав українську матірню мову, вписували „руску" або „польську" матірню мову, прим. в **Мистичах** (свідок Полюга Гринько), в **Радиничах** (св. Байдужак Стах), в **Ганьковичах** (св. Губик Семен), при чому комісар Шарик висказався: „**E, ja mówiłem, że wszystkich politykantów można przeciągnąć na co innego**"; б) в неприсутности громадян: в **Кальникові** після скінченої конскрипції не відіслано аркушів А, лише спроваджено нові і 15. та 16. XII. тобто 2 дні і 1 ніч, комісарі переписували зі старих аркушів до нових дати по своїй вподобі і самі-ж по своїй вподобі переписані аркуші підписували за громадян і ці нові виповнені аркуші відіслали, а старі викинули або спалили (16 аркушів, підписаних громадянами, знайшов гром. Калявський). Свідок цього переписування Анна Калявська і Михайло Калявський.

4) Якщо комісарі і вписували матірню мову українську, то лише перші 3 або 2 букви („**ukr**" або „**uk**" і то олівцем), в першій лінійці голові родини, а іншим членам під ним лише риски ". Прим. в **Буховичах** (комісар Косовський; свідок Телятинський Микола); в **Ганьковичах** (ком. Шарик; св. Хараш Лука); в **Черневі** (ком. Вебер і Смочек).

5) Взагалі не питали про матірню мову і не виповнювали тої рубрики так, що рубрика ця залишалася порожня: в **Радохінцях** (свідок Сенько Шищак); в **Крукеничах** (св. Возняк Іван, комісар учителька Грольова); в **Мистичах** (свідок Полюга Гринько, між іншим питали лише за виходком і будинками); в **Буховичах** (комісар Кокелчак питав лише „**jakie wyznanie**", а на запит, чому не питає і не вписує матірньої мови української, відповів: „**to wszystko jedno, każdy przecież wie, że greko-katolik jest rusinem**". в **Баличах** (свідок Бочарський Евстахій); в **Радиничах** (комісарка Ожельська відповіла, чому не виповнює тої рубрики: „**nie mamy czasu**" — свідок Пристацький Володимир); в **Кальникові** (комісар Охендушко і Пельчарівна не вписували подаваної української матірньої мови, заявляючи: „**my wiemy, że wy rusini, ale teraz nie mamy czasu pisać tego**", — свідок Калявський Гринько, Рабій Михайло).

6) Проти волі, насильно вписували „руску" матірню мову замість подаваної української; на тім тлі доходило до гострих словних перепалок між комісарями і населенням і до образи національної гідности населення тими комісарями, що все разом мало дальше відстрашувати населення подавати українську розговірну мову: в селах **Радохінці** (свідок Качмарик Гринько Гамар Михайло, при чому комісарка кричала: „**tu niema żadnej Ukrainy, Ukraina jest za Czarnem Morzem**"; комісар Андрес Юзеф кричав: „**tu nie jest Ukraina, tu jest Czerwona Ruś**" (свідок Паславський Андрій), а на другий день до того-ж Паславського приходили двічі жандарми в справі української матірньої мови і теж заявили: „**tu niema żadnej Ukrainy**"); **Ганьковичі** (комісар Шарик до кожного, хто подав українську розговірну мову, казав: „**Ach, ty byku stary, ty umiesz po ukraińsku? po rusińsku może!**"). В **Радиничах** (ком. Ожельська до тих, що подавали українську розговірну мову: „**Co, wy ukraińcy?! Wy umiecie mówić po ukraińsku?! Tutaj Ukrainy nie było, niema i nie będzie!**" — і вписала „**ruska**" мова. А Пристацького Вол. і Кривяка Ярослава за українську мову ще й на постерунок тягав командант і подавання української матірньої мови назвав „бунтом", погрожуючи що на таких українців зробить донесення. За цю українську мову сказав до них командант: „**Do dzisiaj żyliśmy po bratersku, a od dzisiaj będziemy wrogami!**". В **Кальникові** Іван Мельник домагався вписати йому українську розговірну мову. Комісар Охендушко вилаяв його: „**Tu niema Ukrainy, tu są rusini, ukraińcy są zagranicą**". Війт Польний Михайло вписався як українець. Ком. Охендушко закликав його до себе та вилаяв: „**to wy się tak zhańbili, wy się nazwali ukraińcem, to wy jesteście taki urzędnik państwowy? Was z pewnością ktoś do tego namówił?**" І погрожуючи, взяв ком. Охендушко аркуш і **сам власноручно,** проти волі Польного Мих., переписав цю рубрику на „**polska**". В **Мистичах** сказав комісар до Дикого Гринька, коли той не хотів підписати аркуша, що комісар самовільно вписав „**ruska**" мова замість „українська": „**Czekaj, czekaj ja cię teraz wezmę na oko!**" В **Гориславичах** сказала ком. Плішовська Анеля до Пушкаря Мих., коли той подав українську „**A gdzie ty masz tę Ukrainę?**". В **Баличах** командант Байорський заявив до Трущака Петра на подавану українську матірню мову: „**Tu żadnej Ukrainy nie było, niema i nie będzie!**"

7) Дітям 1—2-літнім комісарі не вписували української матірньої мови, коли голова родини так домагався, прим.: в **Радиничах** комісар

ціоналізують, а мене як буржуя запроторять на Соловки. Радив меценас — долярівки, то я йому пригадав ті „махльойки", що то роблять при тягненню, словом: на все найшов своє... але. Меценас уже одну важну розправу прогавив, а ми ще таки нічого не врадили. Збирався я вже з нічим відходити, аж бачу, мій меценас якось нагло просіяв тай каже до мене: „Є, є чудова ідея, у сам раз для вас, „еврека"; платіть гонорар за пораду, тільки живо бо я спішуся на розправу. — А скільки ви маєте того капіталу?" питає. — Та всього пів штабки, кажу, мінус трачиння, буде яка тисячка долярів. — То гоніть на стіл 100 долярів, але вже! — Чи не багато, кажу, десять процентів? — Не багато, не багато, каже меценас, хочете запевнити свій залізний капітал, то платіть! Виложив я гроші на стіл, меценас перелічив їх, сховав до кишені тай каже шепотом до мене: „Знаєте що? Купіть собі цвяхів і то ріжних гатунків, великих і малих. Їх вам огонь не спалить, ні вода не забере, а як прийдуть більшовики, то також не знаціоналізують. А як і знаціоналізують, то пять штук вам напевно залишать. Один великий, а чотири малі. Великий, щоб мали на чім повіситися, а малі... забити труму".

Ухопив меценас за шапку і побіг на розправу, а я радий, що не було у мене капіталу на цілу штабку, бо булаб мене оця геніяльна порада коштувала цілих сто долярів більше. Добре, що хоч ще на стемплі не заправив.

З того часу вилічився я з кризи недовіря, а гроші вілніс з поворотом до свого банку. Тільки лишилося їх щось не дуже багато, бо колоба[illegible] коштує

—о—

Муин: „**Ono jeszcze nie mówi po ukraińsku, ono jest jeszcze małe**“ (свідок Пристацький Вол.).

8) Комісарі предкладали чисті невиповнені (за вимкою назвища й імени) аркуші до підпису, прим.: в **Мистичах** (свідок Мих. Замрій).

9) Комісарі домагалися або просто вимушували під загрозою ріжних карних санкцій і пересідувань, щоби українці підписувалися по польськи: в **Золотковичах** (ком. Клінкова, свідок Шпитко Василь і Ґалавін Микола); в **Буховичах** (ком. Кокелчак не приймав аркушів з українськими підписами та ще й вилаяв за те (свідок Заморило Анна); в **Ганьковичах** (комісар Шарик не позволяв підписуватися по українськи).

10) Перед підписанням конскрипційного аркуша комісарі не позволяли населенню переглянути, що в ньому комісар написав, прим.: в **Мистичах**, де комісар заявляв при цьому: „**Wy nie jesteście żadnym kontrolorem, żebyście przeglądali, co jest napisane**“.

11) Хоч конскрипцію мали переводити всюди на місці в кожній хаті, то проте переводили її в громадських домах або і в приватнім домі, де скликували якусь часть села і там списували, прим.: в **Черневі**, **Баличах** та інших селах.

12) Мало в котрих селах були двомовні аркуші „А“, а як де були, то лише по кілька або кільканацять на українське село; до того комісарі густо-часто витягали їх аж після суперечок з населенням, і то вписували дані до тих аркушів по польськи та домагалися польських підписів.

Ось дані тільки про 12 сіл повіту — на всіх 60 українських сіл, де конскрипцію переводили лаксамо, або гірше...

Оголошення до святочного числа „ДІЛА“, яке вийде в значно збільшенім обємі і накладі в середу 6. січня 1932 р. приймає Адміністрація ‚Діла‘ найпізніше до вівтірка 5. січня до години 13.

Анґлійське військо в Манджурії.

МОСКВА. 2. І. ПАТ. Радянська преса довідується, що брітійська адміністраційна влада в Китаю рішила вислати до Пан-шан більші військові відділи, пояснюючи це конечністю оборони анґлійських інтересів у цьому районі. Зате в японських колах думають, що Анґлія, зміцнюючи свої відділи в південній Манджурії, хоче помогти китайцям.

Манджурський державний прапор.

МОСКВА. 2. І. ПАТ. З днем 1. січня ц. р. вивішено в цілій Манджурії новий державний прапор з барвами червоно-жовто-синьою. Ці барви мають бути символом єдности між трьома головними народами, що заселюють Манджурію, а то монголами, манджурами і корейцями. Новий прапор має бути теж символом незалежної манджурської держави, що повстане в найближчому часі.

Страйк проти редукції платень.

БЕРЛІН. 2. І. ПАТ. В ахенській реґенції центральний страйковий комітет гірників рішив з нинішнім днем проголосити загальний страйк в копальнях цілого басейну. Страйк має бути протестом проти 10-процентової редукції платень гірників. Професійні союзи гірників офіціяльно не возьмуть участи в страйковій акції. В цілому басейні поліція в поготівлі.

Японці заняли Чін-чов.

МОСКВА. 2. І. ПАТ. На основі повідомлень радянської преси, японці опанували ряд стратегічних точок в районі мукденсько-пекінської залізниці і заняли вчора Чін-чов. Японці зібрали в південній Манджурії 40-тисячну армію, зложену з усіх родів зброї.

СВЯТКУЙМО БЕЗ АЛЬКОГОЛЮ!

Замість алькогольних напитків нехай з нагоди Різдва Христового на святочному столі кожної української хати і кожного українського Товариства та забавового Комітету красується артистично виконана карта „Рідної Школи“, звільнюоча від алькогольних напитків. — Такі карти можна набути за попереднім зложенням датку (бодай 2 зол.) в Кружку або Головній Управі „Рідної Школи“ у Львові, Ринок 10.

ВСЯ ЮВИЛЕЙНА КОЛЯДА ДЛЯ „РІДНОЇ ШКОЛИ“! Всі українці й українки, українські товариства й установи, співацькі, музичні й аматорські гурти і вся українська молодь колядують і щедрують тільки на „Рідну Школу“, БО МІСЯЦЬ СІЧЕНЬ — ЦЕ МІСЯЦЬ „РІДНОЇ ШКОЛИ“! — Заколядовані гроші слати прямо до Централі на адресу:

„Рідна Школа“, Львів, Ринок 10.

Перед розбиттям польсько-німецької торговельної умови.

Німецька преса повідомляє, що в міністерстві закордонних справ у Берліні відбулися наради в справі ратифікації польсько-німецької торговельної умови. На думку преси, не можна надіятися ратифікації тому, що Польща ввела вирівнальний експортовий податок. Господарська умова має клявзулю, яка управнює Німеччину виповісти торговельну умову в тримісячному речинці на випадок, якби Польща ввела такий податок. Тому, що не увійшла в життя, не дійшло до її виповідження, зате польські розпорядки унеможливили ратифікацію умови.

Проти більшовизму станула „пробуджена Німеччина“.

Провідник націонал-соціялістичного руху в Німеччині, Адольф Гітлер оголосив 1. ц. м. поклик до своїх партійних однодумців, заявляючи між іншим: „Скінчився 12-ий рік боротьби нашого руху. В минулому році наш рух став найбільшою партією Німеччини. У вересні 1930 р. наша партія мала 293.000 членів. Сьогодні число наших сторонників перевищає 15 міліонів. Сьогодні проти більшовизму та його марксистично-демократичних помічників стоїть могутній фронт „пробудженої Німеччини“. Якби центрум і середнє міщанство не пактувало з марксистами, не булоб уже сьогодні червоної протихристіянської Німеччини. Світ іде назустріч рішенню, що трапляється раз на тисячу літ. Якби сьогодні проти марксизму не станув створений нами націоналістичний рух, завтра Німеччина була би збільшовизована“.

Румунсько-радянський пакт про неаґресію.

Радянський уряд згодився на переговори з Румунією в справі пакту про неаґресію. На перший плян висуває справу Бесарабії, яку хоче відобрати, однак Румунія рішилась обстоювати теперішній стан кордонів. Річ певна, що румунський міністер закордонних справ Ґіка поїде до Варшави, щоби з міністром Залеським обговорити спільну тактику. Опісля відвідає Прагу.

Дальша військова акція в Манджурії.

В Токіо відбулося 2. ц. м. засідання кабінету, на якому міністр війни зясував теперішню ситуацію в Манджурії. Він заявив, що після заняття Чін-чов потрібна дальша військова акція в Манджурії, щоб очистити край від „розбійницьких ватаг“. Задля цього потрібні дальші військові підкріплення. Кабінет приняв цей звіт до відома, погоджуючись на дальшу висилку військ. До Чін-чов прибули вже відділи бриґади ґен. Камури.

Манджурія незалежною республикою.

З Харбіна повідомляють, що в суботу, 2. ц. м. проголошено незалежну манджурську республику, розуміється, під японським протекторатом. Уконституувався провізоричний уряд, який розіслав обіжники до всіх влад і установ, щоби слухали тільки розпорядків нового республиканського уряду.

Китай жалується.

Нанкінський уряд звернувся до американських Зединених Держав з проханням інтервеніювати в Токію з причини наступу японських військ. Китайська нота обвинувачує Японію в нарушенні пактів Союзу Народів, Кельоґа і девятьох держав. Бріянові, предсідникові ради Союзу Народів, нанкінський уряд вислав пильне письмо, в якому з огляду на нову японську окупацію китайських місцевостей закидує Японії свідоме нехтування резолюції ради Союзу Народів з 12. грудня м. р.

АРЕШТУВАННЯ В ІНДІЯХ.

З нагоди великого ярмарку в Пешаварі місцева організація „червоних сорочок“ уладила маніфестацію на широкі розміри, наслідком чого поліція арештувала 170 осіб. Разом з попередними арештуваннями начисляють тепер 1.345 увязнених [illegible] „червоних сорочок“.

Після вбивства у Бруховичах.

У суботу відбулася секція вбитої Єлисавети Зарембівни. Ствердили 6 ран, з того 5 у голові, 1 на лівій руці, якою відрухово боронилася. Перший удар був мабуть смертельний. На шиї були знаки, мабуть подряпання. Начальник Брухович інж. **Чаля** зізнав, що Заремба не приятелював з ним, тому знає про них лише те, що чув від інших. Зарембівна була спокійна й добра дівчина. Ґорґонова гнала її до ріжної роботи. Ґорґонова це жінка некультурна. Часто було чути здалека її крики, як ганьбила службу. Перед її простацькими словами треба було втікати. Як після вбивства йшла з братом інж. Чалі, лікарем на місце злочину, пропала десь і щойно пізніше прийшла. Інж. Чаля каже, що на вину Ґорґонової можна підписати „цироґраф“.

Ґорґонова переслухана в поліції не призналася до вини. Відки взялася в пивниці її закровавлена хусточка не знає, можливо, що кинула її там із періоду. Відки свічка з її кімнати найшлася під прорубаним ледом у басейні також не знає. Свічки в її спальні, мовляв, не було, лише лямпа. Свічка була на ніч у їдальні. (При слідстві найшли сірник у спальні на нічній шафці Ґорґонової).

Наймичка **Єзерська** зізнала, що Заремба під впливом дочки постановив зірвати з Ґорґоновою та позволив її жити в вілі лише якийсь час. Раз виразно сказала Єзерській, що мусить убити Зарембівну. Щоби зробити прикрість Зарембівній намовляла Єзерську, щоб убила її молоду серну. Коли наймичка сказала, що не має до того серця, Г. відповіла: „Ти лише держи, я різатиму!“

Лікар Чаля говорив Зарембі, що коли Ґорґонова його прикликала, то собака завсім здоровий стояв біля огородника, який отвирав браму. Тому біля трупа Єлисавети сказав, що колиб то був чужий вбивник, собака гавкав би, а й не пустив би його до вілі. **Тоді Ґорґонова вийшла з кімнати. За хвилину стали шукати собаку і годі було його найти. Щойно пізніше найшли собаку з розбитою головою.** Видно, зранили вже його тоді, як д-р Чаля був у вілі.

У суботу взяли з Ґорґонової пробу крови, щоби ствердити, чи кров на хусточці це її власна (з періоду), чи убитої Єлисавети.

У неділю відбулася на місці злочину льокальна візія. Селединової сорочки Ґорґонової не найшли. Ця шовкова сорочка, облита нафтою, згоріла без сліду. Жінка огородника Камінського бачила, як Ґорґонова брала нафту.

В неділю вечором привели до вілі Ґорґонову та сконфронтували її зі Стан. Зарембою, братом убитої. Він далі твердить рішучо, що як збудився зі сну (наслідком скомління собаки, а радше зойку вбиваної сестри) вискочив з ліжка, став кликати сестру, а потім побачив Ґорґонову, що сховалася в сельскіновім футрі за ялинкою. Ґорґонова підчас конфронтації поводилася дуже цинічно, а навіть сміялася.

Нині, в понеділок в 3. год. попол., буде у Львові похорон убитої з Бернадинського костела.

Чи вбивниця стане перед наглим судом, це щойно порішать.

Ґорґонова походить із Дальматії. Її справжній чоловік утік від неї до Америки в 1920 р. Вона працювала як експедієнтка, а потім дісталася за бону до Заремби.

ПЕРЕД АРЕШТУВАННЯМ ҐАНДІЯ.

З Бомбаю повідомляють, що там надіються окремого наказу анґлійської влади арештувати провідників індійського конґресу, не виключаючи й Ґандія.

ПОЛІТИЧНІ ПОРАХУНКИ НА РЕВОЛЬВЕРИ І НОЖІ.

Під Маґдебурґом прийшло до бійки між ґрупою ґітлерівців і ґрупою їхніх політичних противників. Одного ґітлерівця вбито револьверовими кулями, два інші потерпіли рани. Поліція арештувала двох комуністів, з яких один був теж ранений.

В Торнав у Саксонії в часі Сильвестрової ночі комуністи розпочали бійку на ножі. Кілька десять осіб з інших партій вийшло з ранами.

Спортові висліди.

Гаківка.

Катовиці. Бранденбург-Польща 2:0 (0:0, 2:0, 0:0).

Катовиці. Австрія-Польща 1:0 (0:0, 0:0, 1:0).

Краків. Канада-Краків 8:0 (2:0, 3:0, 3:0).

Краків. Канада-Польща 1:0 (0:0, 1:0, 0:0).

НОВИНКИ

— **Українська робітня футер Юліяна Глушевського, Львів, вул. Коперника 16. II. пов. Тел.** 54-46. 792—?

— **Порядок Богослужень** в архикатедральній церкві св. ВМЧ. Юрія у Львові в Світлий празник Різдва Христового. **Середа** — дня 6 січня ц. р. Навечеріє Різдва Христ.: год. 6, 7, 8 р. читані Служби Божі; год. 9 р. Царські Часи; год. 1/2 11 п. пол. Служба Божа св. Василія Вел. з Вечірнею. **Четвер** — дня 7 січня: Світл. Пр. Різдва Христов.: год. 1/2 6 р. Повечеріє Вел. з Литією; год. 6 р. читана Служба Божа і проповідь; год. 9 р. Торжественна Архієрейська Служба Божа; год. 12 читана Служба Божа; год. 4 поп. Вечірня з проповідю і коляди. **Пятниця** — дня 8 січня Собор Пресв. Богородиці і св. Йосифа: год. 6 р. Утреня і читана Служба Божа; год. 8 архієрейська читана Служба Божа; год. 10 п. пол. Співана Служба Божа; год. 12 читана Служба Божа; год. 4 поп. Вечірня з проповідю і коляди. **Субота** — дня 9 січня: Св. Первомуч. Стефана: Порядок як звичайно в неділі і свята.

— **Україніка.** У женевськім часописі „La Tribune de Genève" з дня 25—26 грудня 1931. находимо на першій сторінці велику статтю п. з. „Різдвяні Свята: кілька традиційних обрядів українського народу" пера Е. Бачинського.

— **Недуга визначного білоруського діяча, б. посла о. Станкевича.** Довідуємося, що один із найчільніших білоруських діячів, б. посол о. Адам Станкевич, від довшого часу нездужає, а при кінці грудня 1931. піддався операції сліпої кишки. Операція вдалася; стан недужого дещо покращав. Від себе висловлюємо щире співчуття недужому діячеві і бажаємо йому зі щирого серця якнайшвидшого повороту до здоровля.

— **Нові крамниці „Народної Торговлі" у Львові.** Довго домагалося українське громадянство Львова, щоби „Народня Торговля" створила у Львові низку своїх крамниць, бо головно перед святами не могли покупці протовпитись у головній крамниці на Ринку. Врешті 1931 р. „Народна Тороговля" оснувала три нові крамниці: на Личакові біля церкви св. Петра та Павла, біля костела Єлисавети на городецькій дільниці у льокалі звиненої москвофільської молочарні, біля костела св. Анни на долішній частині городецької дільниці. Перед цьогорічними святами мають громадяни деяких дільниць ту вигоду, що не матимуть потреби нести куплені товари аж із Ринку, бо все потрібне можна купити в крамницях „Народної Торговлі" на Личакові та на Городецькій дільниці. Черговим здобутком „Народної Торговлі" повинні бути крамниці на Жовківській, Замарстинівській та Янівській дільниці та при вул. Потоцького.

— **Із краєвої хроніки.** На Ковельщині арештувала поліція 7 бандитів, які зі зброєю в руках нападали та грабили селян північної частини ковельського повіту.

— **Надзбручанська історія.** Ще в часі світової війни донька Гаврилишина, дяка з Фащівки біля Грималова, вийшла заміж за тарнорудського селянина та замешкала на другому березі Збруча. Цього року вона переказала свому батькові, що хотіла би втекти з Радянщини, бо там їй погано живеться. У половині грудня два парубки з Луки Малої перейшли Збруч, викрали її та привели до батька в Фащівку. Її батько намагався полекшити доньці поворот, зобовязався підстаршині КОП-а заплатити 50 долярів за допомогу. Підстаршина дав воякам вказівки, щоби стріляли, якщо би більшовицька кордонна сторожа намагалася спинити втікачів, і тим викликати заколот і допомогти до втечі. А тимчасом парубки повернули з викраденою молодицею та її двома дітьми — іншим шляхом через Збруч, себто не в тому місці, де вижидали їх вояки КОП-а, які мали їм допомогти. Тому батько молодиці не заплатив підстаршині КОП-а Справа стала дуже голосною; довідалася про це влада, підстаршину арештували і він стане перед військовим судом.

— **Чудо світу — статуя Леніна.** Чудами світу називали старинні статую Аполя, що стояла над Родоським заливом, і статую Мемнона, сина Аврори, який витав свою матір гармонійними звуками, коли перші промінні сонця позолочували його голову. Чудом II. Світу називають статую Свободи, що велитенським смолоскипом освічує нюйорську пристань. А оце Сталін хоче відібрати їм почесну назву. У змаганні перегнати не лише старинний, але теж і Новий Світ, приказав Сталін біля морських воріт Ленінграду вибудувати велитенську статую Леніна — висотою в 110 метрів; сама статуя буде висока на 50 м. і основа на 60 м. Недовірники здвигають плечима, називають це недожимим вибриком мрії більшовицького володаря. Але вони не розуміють діла: чейже Хеопсові не вдалося вибудувати потрібний для Єгипту канал від Нілю до Червоного Моря, але вдалося вибудувати піраміду. Тимсамим невдачі при будові Дніпрельстану не вказують ще на те, що й будова статуї Леніна не вдасться. Нам відомо від Геродота, як будував свою піраміду Хеопс: „Одним приказав тягнути камінні брили з каменоломів до берега Нілю, а другим звідтіля до Лівійських гір. І вони працювали відділами по 100.000 людей і змінялися після кожних трьох місяців. І не було камінної брили меншої від 30 ліктів"... Хіба Сталін у гірших умовинах як Хеопс?... Він прикаже одним — волікти скелі, другим — розбуджувати ентузіязм прозою та віршами, театральними виставами та фільмами, третим (а все невільникам!...) відраховувати частину заробітньої плати на кошти будови, четвертим — посилати невдоволених робітників і скупих жертводавців на Соловки... Сьогодні на щастя істнує радіо та інші хитрі винаходи, то дуже можливе, що в Ленінграді не лише вибудують статую Леніна, але що вона витатиме всіх подорожних, що прийдуть у пристань, такими словами: „Даешь валюту?"

— **Нова знахідка в озері Немі.** Першого дня латинських Різдвяних Свят в озері Немі (в Італії) показався третій корабель, у дійсности більший байдак до весловання. Він добре законсервований. Служив для комунікації між обома великими кораблями цісаря Калігули. Байдак сам виринув, бо глибина озера постійно зменшується, хоч випомпування води вже спинили. Вода опадає тому, що просякає крізь береги Немі до Альбанського озера.

— **По широкому світі.** Від 5. січня ц. р. обовязують митні приписи про ввіз ярини до Англії. — В Ірляндії завели такі митні оплати на закордонні бекони від кожних 100 кг.: 5—10 шилінгів від американських, 25 шил. від данських, 30 шил. від голяндських і польських, від інших 50 шил. — Акції банку „Торговля та Нерухомостей", що недавно припинив виплати, номінальної вартости 647.000 марок — продали в Берліні за 75 марок із молотка. — У робітничій дільниці Нойкельн вибух знищив цілий будинок. Покищо нема подробиць. — Останні підсумки голосування в Фінляндії нараховують: 89.000 голосів за прогібіцією, 4.000 за дозволом на низькопроцентові алькогольні напитки, 263.000 проти прогібіції. — Більшовицький корабель висадив у Гольтенав трьох німецьких моряків виселених із Радянщини, які брали участь у страйку моряків на німецьких кораблях у пристанях Ленінграду. Двох із них арештувала німецька поліція. — 26. грудня 1931 року було у Франції 147.000 реєстрованих безробітних, у самому Парижі є їх 50.000. — Бюджет Парижа на 1932 р. передбачує 4,024.134.000 франків приходів, 3,990.937.000 франків розходів.

—o—

Куток мови.

„Діло" ч. 3. „Проектується теж утворення апарату" зам. Проектують утворити апарат (краще „створити"); „Принципіяльно допомогу буде даватись" зам. будуть давати; „для певних спеціяльних ділянок" зам. деяких („певних" можна вживати тільки в значінні чогось певного); „земську любов" зам. земну, бо „земська управа" це від слова „земство".

„Новий Час" ч. 3. „Належало би щось зробити" (польс.) зам. слід би, треба би; „поступовання" (польс.) зам. поведінка (у нашій правничій термінольогії панує чистий польонізм „карне поступовання", який краще заступити міжнародним терміном „процедура"); „мильне трактовання" (польс.) хибне, помилкове становище, відношення; „ні яка організація не повинна бути попираною" (польс.) зам. ніякої організації не повинні ба піддержувати.

„Час" ч. 3. „Заохотив громадян в імення (!) кращого майбутнього" зам. в імені; „дозволяємо собі проте завважати" зам. тому дозволяємо собі..., („проте" вжито тут в значінні „przeto" зовсім противенжим до нашого „проте", яке, крім цього не може стояти в середині речення); „заадресувані" зам. заадресовані. Находимо в „Часі" окремий заголовок „Проміж книжками" зам. поміж к-ами або Серед книжок. „Проміж" має зовсім інше значіння; нпр. Собека пробігла йому проміж ногами.

—o—

МАРІЯ ЮЛІЯ з Лозинських МУРСЬКА,
жінка урядника П. З. У. В.,
померла по короткій і тяжкій недузі 2. січня ц. р. в 34. році життя.
Похорони відбудуться в понеділок 4. січня ц. р. в год. 2.30 попол. з крипти ОО. Бернардинів.

Листування Редакції.

Наших Вп. Дописувачів перепрошуємо, що так довго чекають на появу своїх кореспонденцій у „Ділі". Все прислане будемо старатись використати, а на будуче прохаємо писати до нас не тільки читко й виразно, але по змозі якнайкоротше.

Дописи.

ПЕРЕМИШЛЯНИ. (Свято „Просвіти"). Дня 8. грудня м. р. Перемишляни святкували день „Просвіти". Участь у тому святі взяло не лише громадянство самих Перемишлян, але також і повіту. Свято попередила святочна Служба Божа з проповідю о. Соломки та панахида за померших членів „Просвіти", після чого в салі „Народнього Дому" виголосив реферат п. Кінаш. В дальшу програму входили хорові точки міш. хору з Ладанець, Коросна і самих Перемишлян, декламації і вправи дітей з Коросна. Всім зібраним далася відчути мала саля читальні „Просвіти" в Перемишлянах, але чи хто подумав над тим, щоби цьому зарадити? **Б—н.**

СПОРТ.

Національний спорт канадійців.

Кожна країна плекає такі роди спорту, які відповідають більше ніж інші її національному життю, темпераментові громадян і підсонню. Так є і з канадійцями. Гаківка на леді, яку від них зовсім справедливо називають „канадійською", є спортом національним.

Канада завдячує цей спорт передовсім підсонню. В Канаді повна зима тревае майже 6 місяців, а сніг і лід не тають в північних районах і в літі. В цілій державі сніг і лід є від листопада до кінця березня, тому гаківка має всякі умовини для якнайкращого розвитку.

Такі спорти, як бейсбол, футбол, теніс, плавання, рагбі, легка атлетика в Канаді дуже популярні, але найвище стоїть таки гаківка на леді. Ледви настануть перші морози, а вже лижви та гаківкові дрючки зявляються на вулицях усіх канадійських міст, де все готовиться до зимового сезону. Багато парків є уладжених так, щоби зимою могли служити за гаківкові грища. Вони є все прилюдними грищами для молоді, а вдержують їх міські управи. Грища електрично освітлені, а вживають їх щодня до 10. год. вечора.

Крім прилюдних грищ мають усі великі міста в Канаді ледяні палати. Не все вони люксусові, зате знаменито сповняють свої завдання. Багато з них мають штучний лід, а для вигоди глядачів центральне огрівання. Такі палати — це приватні підприємства і вони є для вжитку всенький рік. Монтреальська ледяна палата помістить вигідно 15.000 глядачів.

У ледяних палатах можна тренувати та грати, як сказано, весь рік. Тут і відгадка казочних осягів канадійців у гаківці. Справжніх гаківкових грачів має Канада десятки тисяч. Гаківка захопила усі верстви горожанства і всіх професій. Також канадійки плекають національний спорт: гаківку. Славний є гаківковий клюб міста Овкленд. Грає молодь, студенти, аматори і професіоналісти, маючі й робітники. Грають за почесні нагороди, чаші, титули і т. д.

Більші промислові підприємства мають свої гаківкові клюби, які між собою змагаються за ріжні трофеї. Котрий клюб переможе, той приносить і честь і рекляму для підприємства. Тому в змаганнях бере живу участь увесь персонал: від директора аж до наймолодшого учня та післанця дотичної фірми.

Велике суперництво є також тому, що Канада має, як відомо, дві части: англійську та французьку. Хоч творить державну цілість, не обійдеться в Канаді без бурливого спортового суперництва між англійцями та французами. Та тут уже не грають головної ролі грачі, а — публика.

З Карпатського Лещетарського Клюбу.

К. Л. К. уладжує в часі Різдвяних Свят лещетарський курс їзди у власній домівці в Славську. Курс, що для членів К. Л. К. є безплатний, відбудеться лише при відповіднім числі учасників. Зголошуватися в ділових годинах в домівці Клюбу у Львові, Ринок 43. Т-во „Земля" у вівторки і пятниці від 19. години.

Виділ К. Л. К.

Нові книжки й журнали.

ЖУРНАЛИ.

ЖИТТЯ І ЗНАННЯ, місячник. Ч. 4. Січень 1932. Р. V. Зміст: Різдво та Новий Рік у народніх повірях. — Коляда з польської рукописної кантички XVII. в. — Початки христіянства на Україні. — Затоплений Херсон. — Світло й умова праця. — Канада. — Сіль у морі. — Історичні проходи по Львові. — Пори року й пошесні недуги. — Коли народився Мазепа. — Біблійський Синай на продаж. — Вилки. — Островська біблія. — Безробітні та книжка. — Про характер. — Лови осетрів зимою. — Тварини — людські помічники в городі. — 50 років тому. — Електрична вага. — Винахідник авта. — Л. Максимонько: Дещо про трахому. — Новий рід лещет. — Штучні діяманти. — Я обдумав такий віз. — Папір. — Як шукають діямантів у Бразилії. — Новий спорт. — Віднайдення Содоми й Гомори. — Залізниці. — Найбільший готель світу. — Могутня сила народної освіти. — Пильність бджіл. — Песиголовці. — Китайський мур. — Про початки цигара. — Вісті з Просвіти.

БОГОСЛОВІЯ, науковий тримісячник. Т. 9. Кн. 1—4. 1931.

ВІСТІ З ЛУГУ, місячник. Ч. 12. Р. VI. Грудень 1931.

SLOVANSKY PREHLED, sbornik pro poznávání politickeho, sociálniho a kulturniho života slovanských států a narodů. 10. Prosinec. 1931. R. XXII.

PRZEGLĄD SPOŁECZNY, miesięcznik poświęcony zagadnieniom pracy społecznej i opieki nad dzieckiem. R. V. № XII. Grudzień 1931.

—o—

Виказ жертв

на будову шпиталю ім. Митрополита Андрея

Виказ XXX

Зложили: 82 зол. збірка І. Кургана Львів, 75 зол. фірма „Елеґант“ Львів, по 50 зол.: Укр. Банк Копичинці і пар. ур. Глібовичі Великі, 55 зол. пар. ур. Оріховець, 38 зол. пар. ур. Біла, 30 зол. читальня Рудно, 28 зол. пар. ур. Бібрка, по 25 зол.: молочарня Глиняни, Маслосоюз Львів, Укр. Лік. Т-во замість вінця на могилу бл. п. д-ра Коцюби і д-р Домбчевської (2 рази), по 20 зол.: пар. ур. Конюхів і район. молоч. Рогізна, 28 зол. пар. ур. Сороки, 13 зол. пар. ур. Сороки Ляшки, 12 зол. пар. ур. Слобода Малех. і Мшана, по 10 зол.: кооп. Чайка Львів, пар. ур. Збараж і о. Л. Залужний Заланів, по 9 зол.: пар. ур. Журавники і Миколаїв н. Д., по 6 зол.: пар. ур. Якторів і Гуменець, по 5 зол.: пар. ур. Броди, Нар. Дім Залків, пар. ур. Солонка і Н. Н., по 4 зол.: пар. ур. Соколівка і Гошів, по 3 зол.: пар. ур. Піддністряни, Соколівка і Голгочі, по 2 зол.: пар. ур. Рівня, Яблонів, Голешів, Чесники, Орява, Суходіл, Е. Мицик і пар. ур. Підярків, по 1.50 зол.: пар. ур. Панасівка, Чесники, Красна і Берлоги, по 1 зол.: пар. ур. Бубнище, Ляшки Дол., Розгарів, Миколаїв і Заставці. **202 зол. збірка українців Гор. Шлеська і Сосніваця,** в тім по 20 зол.: Барусевич Теофіль, інж. Бачинський Йосиф, д-р Кривий Олександер і Скопик Іван, по 10 зол.: д-р Богонюк Микола, інж. Карбовник Яким, д-р Котик Остап, Максимюк Осип, Стабішевська Анастазія і проф. Фещенко-Чопівський, по 5 зол.: Барусевич Олена, д-р Букайло Франц Семен, Мор. Гуглевич Іван, Гуглевичева Гертруда, інж. Дикон Прокіп, інж. Кульчицький Теофіль, Лессерова Святослава, Паславський Іван, Паславська Анна, Підлісецький Володимир і Поповичівна Романа, по 2 зол.: Барусевич Микола, Грицай Марія, Смирнов Михайло і Евгенія, 1 зол. Барусевич Маруся.

—o—

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз“ платив кооперативам дня 2. І. 1932 р. за масло експортове та десерове ціна 3.40 зол., за літру молока 19—20 сот., літру сметани 1.10 зол., конув весь 5.80 6.00 зол.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Театр:

Вівторок 5. січня в год. 7.30 веч. „Аїда“.

Театр Ріжнородностей.

Понеділок, 4. І. год. 8. веч. „Граємо оперетку“.

Вівторок, 5. І. год. 8. веч. „Граємо оперетку“.

Середа, 6. І. год. 4. попол. „Штуба“. Середа, 6. І. год. 8. веч. „Граємо оперетку.

Кіна.

АПОЛЬО: Звукова фільма: „Підводне човно 44.“

КАСІНО: Звукова версія „Бен Гур“.

КОПЕРНИК: „Вбивство банкиря Шпілера“.

...: „Мапеду“ (екзотична фільма).

МАРУСЕНЬКА: „Вбивство банкиря Шпілера“.

МІРАЖ: Пат і Патахон і Гарольд Льойд.

ОАЗА: „Співак гір“.

ПАН: „Король бульварів“.

ПАЛЯС. „Під кураделею“ (Власта Буріян).

ПАСАЖ: „Червона пімста“ (Тім Мек Кой) і додатки.

ПРОМІНЬ: „Шляхом ганьби“

СОНЦЕ: „Озеро кохання“

СТИЛЕВЕ: „Атлантик“.

УТІХА: „Катерина І.“ (Ліль Даговер). „Замасковані лиця“ (Тім Мек Кой).

ХИМЕРА: „Рай залюблених“ і „Дітоцій кабарет“.

Програма радіо.

Вівторок, 5. січня 1932.

Ляйпціг (259,3) 16.30 Концерт. **Моравська Острава** (263,4) 19.05 Концерт. **Брно** (341,7) 21.30 Концерт. **Льондон** (355,9) 21.00 Танкова музика. **Гельсінгфорс** (360,6) 22.40 Танкова музика. **Гамбурґ** (372,2) Комедія. **Букарешт** (394,2) 20.00 Концерт. **Берлін** (418) 15.20 „Жінка в буднях“. **Рим** (441,2) 17.45 Концерт. **Лянґенберґ** (472,4) 20.00 Вечірня музика. **Прага** (488,6) 18.25 „Віденьь“. **Мілано** (501,7) 11.15 Музична всячина. **Брюселя** (509,3) 22.00 Вальці. **Відень** (517,2) 18.35 „Найновіші струї у малярстві та пластиці“. **Мінхен** (532,9) 16.20 „Танок і режисура“. **Будапешт** (550,5) 22.15 „Мадярська музика“.

Середа, 6. січня 1932.

Берлін (418) 15.40 „Злодій дорогоцінностей“. **Рим** (441,2) 21.00 Опера. **Лянґенберґ** (472,4) 18.10 „Держава то ви“. **Прага** (488,6) 21.00 Концерт. **Мілано** (501,7) 20.45 Оперетка. **Брюселя** (509,3) 22.00 Концерт. **Відень** (517,2) 10.30 „Досвіди над мистецтвом“. **Рига** (525,4) 21.05 Концерт. **Мінхен** (532,9) 18.40 Пісні. **Будапешт** (550,0) 12.40 Танки. **Люблянa** (575,8) 15.45 Концерт. **Ленінград** (1000) 19.30 Спів. **Ослo** (1083) 17.00 Концерт. **Калюндборґ** (1153,8) 15.00 Концерт. **Москва** (1481) 15.00 Концерт. **Кеніґсвустергавзен** (1634,9) 14.00 Концерт. **Париж** (1724,1) 21.00 Література.

Ширіть наш часопис!

Львівське радіо.

Понеділок, 4. січня 1932.

Львів (380,7) 11.45 Перегляд краєвої преси ПАТ. 11.58 Час із Варшави. 12.10 Грам. кружок. 13.10 Про погоду дня. 15.00 Листування. 15.15 Перегляд вивозу. 15.25 Виклад для вчителів. 15.45 Грошева біржа. 15.50 Грам. кружок. 16.20 Навчання французької мови. 16.40 Грам. кружок. 17.10 „Один день під землею“. 17.35 Грам. кружок. 17.45 Польоністика. 18.00 Концерт. 18.50 Всячина. 19.15 Три знаки питання. 19.30 Спорт. 19.35 Грам. кружок. 19.45 Радієвий щоденник. 20.00 „Природа й музиці“. 20.15 Оперетка. 22.25 „Безробітні в касині гри“. 22.45 Поліційна оповістка. 22.50 Танкова музика.

Вівторок, 5. січня 1932.

Львів (380,7) 11.45 Перегляд преси ПАТ. 11.58 Час із Варшави. 12.10 Грам. кружок. 13.10 Про погоду дня. 13.15 Господ. оповістка. 15.00 Грам. кружок. 15.15 Летунська хвилина. 15.25 „Наладнання праці“. 15.45 Грошева біржа. 15.50 Для дітвори. 16.20 Боротьба з поганю. 16.40 Грам. кружок. 17.35 Концерт. 18.50 Всячина. 19.30 Розмова з блакитними. 19.30 Спорт. 19.35 Грам. кружок. 19.45 Радієвий щоденник. 20.00 Опера. 21.55 Листування. 22.10 Концерт. 22.45 Поліційна оповістка. 22.50 Танкова музика.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

„Кооператива Укр. Театр у Львові — Театр ім. Тобілевича у Станиславові“.

СТАНИСЛАВІВ:

7. І. 1932 р. „Ой не ходи, Грицю“.

8. І. 1932 р. „Пан директор — то я“! (премієра постановки В. Блавацького).

9. І. 1932 р. „Розведена“.

10. І. 1932 р. „Лялька“.

Готується: „Надія“ і „Сорочинський ярмарок“ — постановки М. Бенцаля.

В найкоротшому часі театр завитає до Калуша, Долини, Болехова та Стрия.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Вид. Спілки „Діло“, Львів, Ринок 10.